

Women's entrepreneurship
of the Adriatic and Ionian Area

RADNA SKUPINA O ŽENSKOM PODUZETNIŠTVU ZAVRŠNI DOKUMENT

Budva (Crna Gora), 12. svibnja 2011.

Uvod

Radna skupina o ženskom poduzetništvu, na čelu s gđom Jadrankom Radovanić, okupila se 12. svibnja 2011. u Budvi (Crna Gora), povodom 11. obljetnice Foruma jadransko-jonskih gospodarskih komora. Radnoj skupini prisustvovalo je pedesetak predstavnica gospodarskih komora, institucija i udruženja s jadransko-jonskog područja.

Predsjednica je toplo pozdravila prisutne sudionice i otvorila sjednicu prvom točkom dnevnog reda: *„Mjere i instrumenti za uspostavljanje poslovne i životne ravnoteže“*.

Mjere predstavljaju važan inovativni faktor društvenog, ekonomskog i kulturnog modela, kojem je cilj stvaranje instrumenta za osiguranje kompatibilnosti poslovnih i obiteljskih zahtjeva i time omogućavanje poboljšanja kvalitete života i brojnih uloga koje žena mora preuzeti u kompleksnom društvu poput našeg.

Ove mjere imaju jasan utjecaj na organizaciju poslovnog i vremenskog rasporeda u gradovima, ali i na koordinaciju javnih usluga.

Predsjednica je omogućila sudionicama i uvid u izravan primjer grada Splita, gdje su takve mjere omogućile za više od 1000 djece korištenje 7 novih vrtića. Sličan bi se primjer mogao primijeniti svugdje, čak i kroz predani rad gospodarskih komora i ženskih udruženja.

Vežano za drugu točku dnevnog reda, tj. *„Ravnopravnost spolova u procesu donošenja odluka“*, stručnost i znanje su ključni čimbenici.

Iako su žene tijekom godina pokazale kako su visokokvalitetni profesionalci, sposobne ostvariti možda i bolje rezultate u školama i obrazovnim tečajevima, još uvijek su manjina u usporedbi s muškarcima u političkom i poduzetničkom svijetu, osobito po pitanju donošenja odluka. Iz ovog razloga, mora se još uvijek puno raditi kako bi se postigla jednaka ekonomska neovisnost, jednake plaće, izjednačen poslovni status i jednakost po pitanju dostojanstva i integriteta u smislu procesa donošenja odluka.

Moramo se posvetiti poticanju i povećanju prisutnosti žena na svjetskom tržištu, snažno promovirati žensko poduzetništvo i slobodno suradništvo. Predsjednica je također prikazala postotak povećanja broja ženskih poduzeća od 2001. godine do danas: 25%.

Ovaj porast je postignut u Hrvatskoj, kroz značajnu predanost aktivnostima obučavanja i postupcima u korist ženskog poduzetništva.

Nažalost, Zavod za zapošljavanje u Splitu još uvijek bilježi 5000 nezaposlenih fakultetski obrazovanih žena. Ovaj podatak bi nas trebao potaknuti na preuzimanje još veće odgovornosti i posvećivanje više pažnje ženama koje traže posao.

Forum jadransko-jonskih gospodarskih komora mogao bi predstavljati značajnu priliku ne samo u smislu odnosa s javnošću i uzajamnog prijateljstva, nego također i u cilju promicanja ekonomske suradnje među zemljama, kao i gospodarskog i profesionalnog oživljavanja.

Također je jednako važno raditi s mladim ljudima, posjećujući škole i fakultete te raspravama o mjerama i ciljevima EU, radi poticanja kulture solidarnosti, važne za izbjegavanje postojeće nejednakosti.

Bitna je i prisutnost ženskih udruženja, koja trebaju surađivati i jače se posvetiti, skupa s gospodarskim komorama, stvaranju zajedničkih prijedloga i inicijativa te podnošenju istih vlastima.

Strateške smjernice

Predsjednica je zamolila predstavnice prisutne na događanju da održe govore:

- **CRNA GORA:** potpredsjednica Gospodarske komore Crne gore (Podgorica) Ljiljana Filipović preuzela je mjesto za govornicom. Prikazala je vrlo zanimljive podatke koji se tiču tamošnjih ljudi, primjerice kako je 45% ukupnog broja žena nezaposleno, a od tog broja 58% s fakultetskom diplomom. Crnogorski Fond za razvitak plasirao je novu ponudu za stvaranje 30 novih ženskih poduzeća. Čak je i Ministarstvo za manjine naglasilo važnu ulogu koju žene imaju u znanstvenom i političkom svijetu. Predstavnica je također obavijestila slušatelje o postojanju Odjela na privatnom sveučilištu, posvećenog ženskom poduzetništvu. Na red je zatim došao govor gđe Mirjane Babić- ambasadrice ženske mreže Crne Gore. Predložila je određivanje cilja za sljedeću godinu: pronalaženje najmanje dvije žene kojima bi se pomoglo da postanu poduzetnice;

- **HRVATSKA:** Dogradonačelnica Pule, gđa Vera Radolović, koja je i sama poduzetnica, govorila je o svojim iskustvima stečenim kao žena menadžer i predstavnik institucije;

Women's entrepreneurship
of the Adriatic and Ionian Area

- **BOSNA I HERCEGOVINA:** Gđa Željana Bevanda iz Gospodarske komore Bosne i Hercegovine zauzela je govorničko mjesto. Podsjetila je prisutne na Peti Kongres žena poduzetnica, održan u Međugorju u studenom 2010. te na ciljeve koji su tada postavljeni. Poduzetnica Ružica Ćurković iz tvrtke „Zadruga Kupreška Mljekara“, podcrtala je potrebu žena koje žele pokrenuti posao za dobivanjem ciljne obuke i mogućnosti podnošenja zajedničkih EU projekata korištenjem mreže partnera Foruma jadransko-jonskih gospodarskih komora. Također je izrazila svoju posvećenost osnivanju udruženja za žene koje žele pokrenuti neku vrstu poslovanja u gospodarstveno-turističkom sektoru.

Govorom gđe Shani Nand, predstavnice Regionalnog vijeća za suradnju, u središte rasprave, u smislu koristi za žene poduzetnice, stavljeni su projekti poput Radne skupine za jednakost spolova (GFT) i Regionalnog centra za poduzetničko učenje zemalja jugoistočne Europe (SEECEL) u Zagrebu.

- **ALBANIJA:** predstavnica Gospodarske komore Drača, gđa Marjlinda Nallbani, predložila je kako bi poduzeća i upravni odbori trebali imati veći broj pravnih vijećnika, čija prisutnost bi trebala pomoći razumijevanju složenosti ugovora, često potpisivanih bez potrebnog znanja. Predsjednica Udruge SHGPAZ, gđa Flutura Xhabija stupila je za govornicu. Naglasila je potrebu jačanja ženskih udruga, kako bi se mogli izraziti i problemi i poteškoće s kojima se susreću te kako bi bile kvalitetnije zastupljene pred institucijama. 90% poduzeća u okviru Udruge su mikro-poduzeća i zato trebaju značajnu potporu, čak i u smislu financiranja. Trebala bi postojati najmanje grupa od 10 ženskih predstavnica za svaku zemlju s područja Balkana, kako bi se započela suradnja s gospodarskim komorama te ministarstvima gospodarstva, rada i turizma. Također je spomenula predanost ove Udruge, koja je osigurala dvjema ženama mogućnost da budu izabrane u gradsko vijeće tijekom posljednjih izbora.

- **ITALIJA:** predstavnica pokrajine Ancona, vijećnica pokrajine gđa Eliana Maiolini, objasnila je vrlo pažljivo inicijativu u korist žena, iznijetu na razini pokrajine, koja je osigurala prisutnost značajnog broja žena u pokrajini Ancona. Kada je u pitanju politika za žene, čitav posao napravljen od strane tijela kroz Komisiju za jednake mogućnosti, usmjeren je na uklanjanje prepreka s kojima se žene susreću na životnom i poslovnom putu. Brojni projekti u korist ženskih poduzetnica financirani su korištenjem Europskog socijalnog fonda. Na red je nakon toga došao govor gđe Adriane Brandoni, predsjednice Odbora za promicanje ženskog poduzetništva pri Gospodarskoj komori. Ona je predstavila program aktivnosti Odbora, naglasivši njegovu potpunu autonomiju. Rekla je također, kako u Italiji mreža odbora formiranih pri Gospodarskoj komori predstavlja snažan potencijal razvoja za žene, kao i mogućnost prikazivanja odluka na raznim institucionalnim razinama. Također je detaljno prikazala inicijative poduzete u korist generacijskog prijelaza poslovanja, osobito onih koji se odnose na ugrožene žene koje bi, kroz novu ponudu plasiranu od strane Regije Marche, bile u mogućnosti iskoristiti specifičnu obuku za mogući posao. Ovakvi bi se primjeri mogli prenijeti na zemlje jadransko-jonskog područja, s obzirom na različite pravne sustave.

Zaključci (dogovorene aktivnosti)

Zaključivanjem radne sjednice, predsjednica je sažela rečeno od strane svih koji su stupili za govornicu i navela rezultate koji se tiču ponude za „inovativne“ ženske poduzetnice jadransko-jonskog područja, pokrenute u studenom prošle godine. Ponuda je bila usmjerena na poboljšanje potencijala ženskih poduzetnica na ovom području i jačanje odnosa između ravnopravnosti spolova i zapošljavanja, u cilju brzog gospodarskog oporavka i održivog rasta.

33 poduzeća u vlasništvu žena (10 poduzeća s jednim čovjekom, 23 kompanije od kojih je 15 privatnih, 1 privatna tvrtka s jednim partnerom, 4 zadruge, 1 ograničeno partnerstvo i 2 društva s ograničenom odgovornošću) podnijela su ponude, od kojih je 21 pravno smještena u Italiji, 6 u Hrvatskoj, 2 u Bosni i Hercegovini, 1 u Crnoj gori te 3 u Albaniji. Glavni sektori za koje vrijede ponude povezani su s uslugama i proizvodnjom. Nagrada trima kompanijama koje su osvojile ponudu bit će uručena navečer, 21. svibnja. Iste večeri, četirima poduzećima bit će uručena posebna pohvala, a čiji se rad smatra poticajnim, po mišljenju Sudskog vijeća, za jačanje ljudskih resursa te dobre prakse u pogledu zaštite okoliša. Svim tvrtkama bit će odobren besplatan dvodnevni tečaj obuke za poboljšanje upravljačkih vještina, potrebnih za pokretanje poslovanja.

Svim poduzećima koja su podnijela ponude bit će omogućen uvid u institucionalne web stranice, od strane tijela koja organiziraju događanje, uz promotivne brošure.

Predsjednica je zahvalila svim sudionicima na njihovom doprinosu u raspravi i zaključila sjednicu prijedlogom da sve prezentacije i prijedlozi, predstavljeni tijekom današnjeg dana, budu objavljeni na web stranici Foruma jadransko-jonskih gospodarskih komora, posvećenoj ženskom poduzetništvu. Na taj način, svatko može postati svjestan onoga što je već predloženo i raditi na novim prijedlozima. Predsjednica je također objavila kako će Šesti Kongres jadransko-jonskih ženskih poduzeća biti održan na jesen u Splitu.